

Les aportacions de l'obra fabriana al *Diccionari català-valencià-balear*¹

MARIA-PILAR PEREA
Universitat de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

La bibliografia del *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB) ofereix la llista de les obres que apareixen citades en el repertori lexicogràfic d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll. Si se sumen les referències de les dues edicions, es compten 1.183 obres, que inclouen diccionaris, obres literàries i no literàries i documentació d'arxiu.

En realitat, però, si s'explora el contingut del DCVB, es pot apreciar que hi foren referenciades moltes altres obres que no apareixen a la bibliografia; per contra, no hi apareixen algunes de les que hi ha citades. Així, per posar un exemple, mentre que la bibliografia recull cinc obres de Joan Coromines, el DCVB n'inclou vint-i-dues noves referències que no constaven en l'esmentada bibliografia (vegeu Perea, 2018).

De Pompeu Fabra, el DCVB en registra quatre obres: les «Converses filològiques» (1920?), el *Diccionari ortogràfic* (1917), la *Gramàtica de la llengua catalana* (1912) i el *Diccionari general de la llengua catalana* (1932). Els tres primers treballs apareixen citats també en la primera edició. El darrer, atesa la data de publicació, sols s'esmenta a la segona. Examinades amb detall les entrades de la primera i segona edicions del DCVB, s'observa que mai no hi apareixen les «Converses filològiques». Les altres obres tenen una presència variable, i domina numèricament el *Diccionari general de la llengua catalana* (DGLC).

L'objectiu d'aquest treball és examinar i classificar les aportacions de l'obra fabriana que els autors del DCVB, i especialment Moll, van seleccionar per incor-

1. Aquest treball s'adscriu al projecte FFI2013-41077-P, finançat pel Ministeri d'Economia i Competitivitat.

porar a la seva obra. S'analitzaran, igualment, les valoracions que el lingüista ciutadellenc fa de les contribucions fabrianes, les quals oscil·len entre la indicació neutra de la referència i el comentari crític que qüestiona l'ús de determinades grafies, mots o significats. En darrer lloc, i mitjançant l'estudi dels mots indicats, es podrà deduir quina font lexicogràfica tingué una influència prou notable en la configuració del *Diccionari general de la llengua catalana*.

2. ELS TREBALLS DE FABRA EN LES ENTRADES DEL DCVB

S'ha trobat informació extreta del *Diccionari ortogràfic* (1917), de la *Gramàtica de la llengua catalana* (1912) i del *Diccionari general de la llengua catalana* (1932) en 421 entrades del DCVB (xifra que constitueix un 0,27% del conjunt d'entrades: 150.964). Les dades tenen característiques diferents i poden incidir, a grans trets, en cinc àmbits: *a*) en la definició del mot, aportant-hi un nou significat o accepció; *b*) en l'ortografia, incorporant-hi una variant ortogràfica o una variant formal; *c*) en la pronunciació, indicant, per exemple, una obertura o un tancament vocàlic o la presència d'un determinat accent gràfic; *d*) en la morfologia, en relació amb la formació del gènere o del nombre, i *e*) en el contacte de llengües, en concret els castellanismes o els gal·licismes que són acceptats en el *Diccionari* de Fabra.

S'examina a continuació la presència de les obres esmentades en el DCVB i es fa un èmfasi especial en el DGLC, que és el que, de lluny, aportà més informació a l'obra lexicogràfica d'Alcover i de Moll.

3. LA PRESENCIA DEL DICIONARI ORTOGRÀFIC EN EL DICIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR

El *Diccionari ortogràfic*, de manera explícita, té una presència molt minoritària en el DCVB, ja que aquest sols referencia els mots *aureola* i *boà* en relació amb la flexió, en el primer cas, i amb la pronúncia, en el segon.

Pel que fa a *boà*, un gal·licisme, el DCVB s'hi refereix pel que fa a la flexió de nombre que proposa el DGLC: «BOÀ² Pl.: *boàs* (Fabra Dicc. Ort.); *boans* (més usual vulgarment)».

Pel que fa a *aureola*, el DCVB matisa la pronúncia que es proposa al DGLC:

AUREOLA *f.*, neol. [...] tothom pronuncia *aureola*, accentuant la *o*. Fon.: Fabra Dicc. Ort. accentua *aurèola*, advertint, però, que habitualment es pronun-

2. *m.* Peça llarguera de pèl o de plomes, que les dones duen embolicada pel coll per abrigar-se.

cia *aureòla*. Som de parer que cal abandonar la innovació d'accent *aurèola*, car no sols contradiu la pronúncia vulgar, sinó també l'ús dels bons escriptors: en els passatges que hem citats d'En Jaume Roig, de Mn. Verdaguer i d'En Joan Alcover, se veu clarament, pel ritme i per la rima, que aqueixos tres grans literats escrivien *aureola* y [sic] no *aurèola*. El poeta Gabriel Alomar i altres escriptors encara van més lluny, usant la forma *auriola*: Les auríoles dels pinars reïnosos, Alomar Columna 197. Dins l'auriola dels vitratges de color, Ramis Clar. 17.

Aquest comentari reproduceix, amb pocs canvis, el de la primera edició del DCVB.

Cal tenir en compte que les al·lusions que el DCVB fa sobre el diccionari Fabra poden alludir també al *Diccionari ortogràfic*. Vegeu, per exemple, *burgrave* a § 7.2.a.

4. LA PRESENCIA DE LA GRAMÁTICA DE LA LENGUA CATALANA EN EL DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR

El DCVB conté dues referències a la *Gramática de la lengua catalana* sobre qüestions relatives als possessius pel que fa a l'ús de *seu* en lloc de *llurs*³ quan es tracta de posseïdor múltiple, i a la preposició *per*⁴ quant a l'ús de *per a* davant d'infinitiu.

5. LA PRESENCIA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LENGUA CATALANA EN EL DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR

Hi ha 332⁵ entrades de les quals el DCVB aprofita les definicions que ofereix el DGLC. En general, i especialment quan es tracta de definicions curtes, normalment en reproduceix el contingut sense canvis, o en fa de molt menors. En altres casos, les definicions i excepcionalment els exemples experimenten diversos trac-

3. Cf. SEU, SEVA: «2. D'ells o d'elles (o sia, referit a posseïdor múltiple). En aquest sentit, el possessiu clàssic i més correcte és *llur*, però aquest ha desaparegut quasi completament del llenguatge viu, substituït per *seu*. De l'ús de *seu* en lloc de *llur* es troben exemples en el català antic, i més nombrosos en la literatura actual (Cf. Fabra Gram. § 115; R. Aramon en *Festschrift Gamillscheg*, 16-19)».

4. «Aquesta forma simple *per* s'usa també amb preferència a *per a* davant un infinitiu que denota la finalitat de l'acció expressada per un verb d'execució voluntària, la finalitat de la qual és al mateix temps el motiu de l'acció [...]. Fora d'aquest cas especial, sempre que es vol expressar la idea de finalitat o destinació convé emprar la forma *per a*, i així es distingeix del concepte de causalitat, instrument, etc., per als quals cal usar la forma *per*. [...]». (Cf. Fabra Gram. 176-178; Moll Gram. Hist. 352-353)».

5. L'extensió limitada d'aquest treball no permet d'analitzar cadascun dels mots extrets del DGLC que s'afegiren al DCVB. Se'n presenta sols una selecció.

taments. L'observació «Segons Fabra Dicc. Gen.», que apareix en algunes entrades, no sembla tenir cap mena de connotació i pot identificar-se amb la majoritària «Fabra Dicc. Gen.». La seqüència «Segons Fabra» es troba en els mots *nyafa*, *pensadament*, *primsenyar*, *rasclum*, *repussar*, *saïmar*, *tamarigar*, *transflorar*, *transir*, *xau-xau*, la definició dels quals reproduceix fidelment la definició del DGLC.

5.1. El tractament de les definicions

5.1.1. Absència de canvis (o molt menors)

En general, les definicions no presenten cap canvi o n'experimenten de mínims.

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
atropament	<i>m.</i> Reunió de gent atropada (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m.</i> Reunió de gent atropada.
borrascall	<i>m.</i> Caiguda de petites volves de neu, petita nevada que amb treballs cobreix la terra (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m.</i> Caiguda de petites volves de neu, petita nevada que amb treballs cobreix la terra.
muralleta	<i>f.</i> Ampit (Labèrnia, Saura, Bulbena Diccs., i admès pel diccionari Fabra).	<i>f.</i> Ampit.

Algunes definicions mostren, des d'un punt de vista formal, canvis menors:

a) Ús de minúscules

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
manual	<i>adj. i subst. m.: c</i> Llibre que conté els ritus amb què han d'administrar-se els sagraments (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m.</i> Llibre que conté els ritus amb què han d'administrar-se els Sagraments . ⁶

b) Eliminació de parèntesis⁶

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
vorellar	<i>v. tr.</i> 2. Fer vorells per limitar un camp, un prat; fer el vorell d'un objecte (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. tr.</i> Fer vorells per limitar (un camp, un prat) ; fer el vorell (d'un objecte) .

6. S'ha afegit la negreta per contrastar les diferències entre les dues obres.

c) Absència de determinants

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
hiverner	<i>m.</i> Mosso que es lloga solament per a l'hivern (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m.</i> El mosso que es lloga solament per a l'hivern.

d) Modificació de la forma de relatiu

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
atribolat, -ada	<i>adj.</i> Qui sol obrar amb atribolament (Fabra Dicc. Gen.).	<i>adj.</i> El qui sol obrar amb atribolament.

e) Absència de la forma *per a*

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
bronja	<i>f.</i> 3. Borla de fils finíssims que serveix per empolvorar (Fabra Dicc. Gen.).	<i>f.</i> Borla de fils finíssims que serveix per a empolvorar.

tot i que *per a* apareix en altres definicions:

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
degradador	<i>m.</i> Dispositiu per a obtenir fotografies de fons degradat (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m.</i> Dispositiu per a obtenir fotografies de fons degradat.

f) Eliminació de signes de puntuació

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
llefardar	<i>v. tr.</i> 2. Untar, tacar de greix (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. tr.</i> Untar, tacar, de greix.

g) Ús de formes dialectals

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
2. engomada	<i>f.</i> Depòsit de llot que deixa una riuada (Fabra Dicc. Gen.).	<i>f.</i> Dipòsit de llot que deixa una riuada.
3. manxó	<i>m.</i> 2. Maneguet , cilindre buit i curt que envolta un objecte (Fabra Dicc. Gen.).	Maniguet acc. 2 = Cilindre buit i curt que envolta un objecte.

h) Eliminació de l'observació «familiar»

Mot	DCVB	DGLC
Matafred o matafreds	<i>m.</i> 2. Sopa ben calenta (Fabra Dicc. Gen.).	Matafred <i>Pl.</i> Fam. Sopa ben calenta.
2. tato	<i>m.</i> 3. Fer el tato: fer l'aleta (segons Labèrnia, Saura i Fabra Diccs.).	<i>m.</i> Fer el tato fam. fer l'aleta.

El DCVB no té la marca «familiar»; tanmateix utilitza, quan escau, els termes «popular» i també «vulgar», «vulgarisme».

i) Canvis en la categoria gramatical

Mot	DCVB	DGLC
remolquista	<i>m. i f.</i> El qui mena un cotxe remolc (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m.</i> El qui mena un cotxe remolc.

especialment en relació amb la tipologia dels verbs. El terme «pronominal» del DGLC és substituït, en el DCVB, per «reflexiu», i quan escau, «per recíproc».

Mot	DCVB	DGLC
desacondectar	<i>v. tr. refl.</i> Cessar d'estar aconducat (Fabra Dicc. Gen.).	Pronom. Cessar d'estar aconducat.
enferotgir-se	<i>v. refl.</i> Enfereir-se (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. pron.</i> Enfereir-se.
entredevorar-se	<i>v. recípr.</i> Devorar-se mútuament. (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. pron.</i> Devorar-se mútuament.

j) Modificacions en el lema de referència

Mot	DCVB	DGLC
matablats	<i>m.</i> Vent perjudicial als blats, que sol bufar a mitjan maig (Fabra Dicc. Gen.).	matablat <i>m. pl.</i> Vent perjudicial als blats que sol bufar a mitjan maig.
enfarfollar	<i>v. 2. refl.</i> Entrebancar-se parlant; empatollar-se (Fabra Dicc. Gen.).	enfarfollar-se <i>v. pron.</i> Entrebancar-se parlant; empatollar-se.

k) Desenvolupament de les abreviatures

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
vivàrium	<i>m.</i> Lloc dispost per a tenir-hi i criar animals, especialment terrestres (per oposició a <i>aquàrium</i>) (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m.</i> Lloc dispost per a tenir i criar animals; esp. terrestres (per oposició a <i>aquàrium</i>).

5.1.2. Canvis en les definicions. Tipologies

En un nombre de casos inferior que en el grup anterior, el DCVB no copia el contingut de la definició de manera literal, sinó que en fa adaptacions de diversos tipus:

a) Eliminació d'una part del contingut

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
arroyacat, -ada	<i>adj.</i> (Arbre) migrat i amatat a terra (Fabra Dicc. Gen.).	Dit d'un arbre migrat, petit i amatat a terra.
1. esbrocalar	<i>v. tr.</i> Treure el brocal (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. tr.</i> Treure el brocal (d'un atuell, una beina, etc.).
esquena-romput, -uda	<i>adj.</i> Aixafat pels treballs o fatigues (Fabra Dicc. Gen.).	<i>adj.</i> Aixafat pels treballs, les fatigues, etc., que ha hagut d'endurar.
malenconia	<i>f. 2.</i> Tristesesa vaga, ombrívola i persistent (Fabra Dicc. Gen.).	<i>f.</i> Tristesesa vaga, ombrívola i duradora (que els antics atribuïen a la bilis negra).
pencar	<i>v. intr. 2.</i> Avançar ràpidament en una marxa (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. intr.</i> Fam. Escarrassar-se en una feina , avançar ràpidament en una marxa, etc.
tragirar	<i>v. tr.</i> Afectar una cosa traient-la del seu estat o disposició normals, habituals (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. tr.</i> Afectar (el cos, l'ànim d'una persona ; una cosa, un arranjament) traient-lo del seu estat o disposició normals, habituals.

En el cas de *malenconia*, el DCVB afegeix: «És forma arcaica (adoptada en la llengua literària moderna), que tanmateix se sent encara dialectalment en algun indret com Meliana (Horta de València). En el llenguatge quotidià es prefereix la forma *melancolia*», mot que no consta al DGLC. Tanmateix, amb aquest comentari Moll no deixa entreveure, com es veurà més endavant, cap to de crítica.

b) Canvi d'ordre dels elements de la definició

Mot	DCVB	DGLC
arrapós, -osa	<i>m. i f. 1.</i> Que esgarrinxa o agafa amb les pues, espines, arestes, etc., de què està proveït (Fabra Dicc. Gen.).	<i>adj.</i> Que, amb les pues, espines, arestes, etc. de què està proveït, esgarrinxa, agafa.
tragirament	<i>m.</i> Acció i efecte de tragirar (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m.</i> Acció de tragirar i l'efecte.
trions	<i>m. pl.</i> Els set estels principals de la constel·lació Óssa Major (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m. pl.</i> Els set principals estels de la constel·lació Ossa Major.

c) Incorporació de nova informació

Mot	DCVB	DGLC
guimbarda	<i>f. 1.</i> Eina de fuster, semblant a un ribot , però de fulla estreta i molt sortint, que serveix per a treballar el fons d'un buit (Fabra Dicc. Gen.).	<i>f.</i> Ribot de fulla estreta i molt sortint que serveix per a treballar el fons d'un buit.
quillar	<i>v. tr. 2. refl.</i> Empolistar-se o arreglar-se per fer goig (Fabra Dicc. Gen.).	quillar-se <i>v. pron.</i> Arreglar-se a fi de fer goig.
1. rabell	<i>m.</i> Antic instrument músic, a manera de violí de tres cordes (Labèrnia-S., Fabra Dicc.); cast. <i>rabel</i> . (V. rabeu).	<i>m.</i> Antic instrument músic d'arquet , de tres cordes.
safaretjada	<i>f.</i> Conjunt de roba que es renta d'una vegada a un safareig (Fabra Dicc. Gen.).	<i>f.</i> La roba que es renta d'una vegada en un safareig.

d) Substitució d'un mot de la definició per un altre (la resta del contingut és idèntic)

Mot	DCVB	DGLC
artaire	<i>m.</i> El qui es dedica a tirar l'art ; el patró dels ormeigs, el qui tira l'art (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m.</i> El qui es dedica a pescar a l'art ; el patró dels ormeigs, el qui tira l'art.
pedró	<i>m. 4.</i> Columna o pilar solt, especialment amb una inscripció recordatòria d'algun fet memorable (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m. 4.</i> Columna o pilar solt esp. amb una inscripció que recorda un fet memorable (Fabra Dicc. Gen.).
1. trossar	<i>v. tr. 5.</i> Trossar-se el cabell: disposar-lo de manera que la cabellera quedi recollida (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. tr.</i> <i>Trossar-se el cabell</i> , disposar-lo de manera que la cabellera resti recollida.

e) La definició inclou una informació més sintètica (que sol remetre a una altra entrada)

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
femineïtat	<i>f. FEMINITAT</i> (Fabra Dicc. Gen.).	<i>f. Condió de certs béns d'ésser pertanyents a la dona.</i>
fixadat	<i>f. Fixesa</i> (Fabra Dicc. Gen.).	<i>f. Qualitat de fix, fixesa.</i>
menyscreient	<i>adj. Menyscreent</i> (Fabra Dicc. Gen.).	<i>adj. Que no creu en la religió.</i>

f) Canvi en la definició (però amb el mateix significat)

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
enfastidir	<i>v. tr. Donar fastidi</i> (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. tr. Causar tedi.</i>
enllangorir	<i>v. tr. Posar llangorós</i> (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. tr. Causar llangor (a algú).</i>

g) Canvi en els pronoms

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
perfer	<i>v. tr. Acabar quelcom de manera que no hi manqui res</i> (segons Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. tr. Acabar (quelcom) de manera que no hi manqui res.</i>

5.1.3. Altres aspectes

Alguns mots que recull el DCVB són a l'addenda del DCVB, com ara *mosquea* i *plena*. Tanmateix, probablement per oblit, a vegades no hi queda consignada aquesta informació (vegeu, per exemple, els mots *bodris*, *emmatat -ada* i *mantell*).

Hi ha dues entrades que no consten en el DGLC malgrat que el DCVB les hi associa: *pellerot* (*m. 2. Pellissaire* (Fabra Dicc. Gen.)) i *semala* (*f. Portadora*, segons Fabra Dicc. Gen.). El segon cas és recollit en el DGLC amb la grafia *samala* («portadora»). El primer cas no s'ha localitzat.

5.1.4. Les definicions i els exemples del DGLC

El DCVB no sols recull les definicions del DGLC sinó també els exemples. Les primeres experimenten alguns dels canvis esmentats més amunt; els segons, en

general, es reproduïxen sense gairebé cap modificació (en negreta consten els canvis, ben escadussers).

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
envellidor, -ora	<i>adj.</i> -Que arriba a vell. «Tots els de casa són envellidors» (Fabra Dicc. Gen.).	<i>adj.</i> Que arriba a vell. <i>Tots els de casa som envellidors.</i>
majúscul, -úscula	2. Molt gran. « Hi ha hagut un escàndol majúscul » (Fabra Dicc. Gen.).	<i>adj.</i> Molt gran o gros. Un escàndol majúscul.
prorrompre	<i>v. intr.</i> - 1. Sortir impetuosament. «Els soldats, llavors, prorromperen de les trinxeres» (Fabra Dicc. Gen.).	<i>v. intr.</i> Sortir abreviament. <i>Els soldats, llavors, prorromperen de les trinxeres.</i>
ràfega	<i>f.</i> - 1. Bufada de vent curta i violenta; «Una ràfega de llum» (Fabra Dicc. Gen.).	<i>f.</i> Ventada curta i violenta. <i>Una ràfega de llum.</i>

Sols en un cas el DCVB posa com a exemple una definició del DGLC:

salums	<i>m. pl.</i> -«Carns salades de porc, etc.» (Fabra Dicc. Gen.).	<i>m. pl.</i> Carns salades de porc, etc.
--------	--	---

5.2. Alguns aspectes ortogràfics

Si es comparen el DGLC i el DCVB s'aprecien canvis en l'ortografia d'alguns mots de les definicions, que afecten el vocalisme i el consonantisme.

<i>Mot</i>	<i>DCVB</i>	<i>DGLC</i>
blet	<i>m.</i> 5. Melcoratge (segons Fabra Dicc. Gen.).	Malcoratge.
llampúdol	<i>m.</i> 2. Évols , segons Fabra Dicc. Gen.	<i>m.</i> Ébuls.

Els canvis en l'ortografia es reflecteixen també en l'entrada lèxica. El DCVB ho assenyalava com una variant ortogràfica:

BEIRE *m.* Var. ort. adoptada per Fabra: *veire*.

CAGUERADA *f.* Var. ort.: *cagarada* (Fabra Dicc. Gen.).

DELEJANT *adj.* Var. ort.: *dalejant* (Fabra Dicc. Gen.).

DELEJAR *v.* Var. ort.: *dalejar* (Fabra Dicc. Gen.).

EBDELLI *m.* Espècie de palmera i la resina que en raja; [...] Var. ort.: *bdelli* (Dicc. Fabra).

- ENCÍ *m.* Var. ort.: *ansí* (Fabra Dicc. Gen.).
- ENXOVAT, -ADA *adj.* Var. ort.: *enxubat* (Fabra Dicc. Gen.).
- ESCALEMERA *f.* Var. ort.: *escalamera* (Fabra Dicc. Gen.).
- ESCALEMOTADA *f.* Var. ort.: *escalamotada* (Fabra Dicc. Gen.).
- ESCOLLERAT, -ADA *adj.* Var. ort.: *escollarat* (Fabra Dicc. Gen.).
1. MOLE *f.* Var. ort.: *mola* (Fabra Dicc. Gen.).
1. EMPALIADA *f.* Var. ort.: *empalliada* (Fabra Dicc. Gen.).
3. LLIM *m.*, més usat en pl.: LLIMS - (escrit *llimbs* en el diccionari Fabra).
- LLOSTRA *f.* que porta el diccionari Fabra, és una falsa grafia per *llostre*.
- SACUTELL *m.* (grafia adoptada per Fabra Dicc.): -sacotell.

Cal tenir en compte que el DIEC no recull els mots *escalamera*, *escalamotada*, *ébuls*, *dalejant*, *dalejar* i *llostra*, que Fabra inclou en el DGLC. Tampoc no admet, ara en relació amb el DCVB, *ebdel·li*, *encí*, *enxovat*, *escalemotada*, *escollerat*, *mole*, *llim* (*llimbs*), *llostra*, *rallar*, *redòs*, *requeté*, *sacutell* i *simolsa*.

5.3. Les variants de formació

La segona edició del DCVB defineix les variants de formació (Var. form.) com «les diverses formes, antigues o dialectals, del mot cap d'article: o sigui, aquelles variants que no són de simple grafia, sinó que presenten alteracions formals del mot». El DCVB assenyalava en alguns lemes com a variants de formació les entrades que Fabra inclou en el DGLC. És el cas de:

- ARXIPRESTE *m.* Var. form.: *arcipreste*; *arxiprest* (segons Fabra); ant. *arxiprevere*.
- CORROURE *v. tr.* Var. form.: *corroir*, forma adoptada en el diccionari Fabra.
- DESCREENT *adj.* Var. form.: ant. *descresent*; mod. *descreient* (Fabra Dicc. Gen.).
- FORNÍCIE *f.* Var. form.: *fornici*, *m.* (Escrig. Ll., Martí G., Bulbena, Fabra Diccs.).
- HETAIRA o HETERA *f.* La forma *hetera* ha estat introduïda per Fabra en el seu Diccionari General.
- PERQUISIDOR, -ORA *m. i f.* Var. form.: *perquisitor* (Fabra Dicc. Gen.).
- RESOLI o RESOLIS *m.* Var. form. (preferida en el diccionari Fabra): *rosolis*.
- SERVENTESC *m.* Var. form.: *sirventès* (Riber Sol ixent 110; Fabra Dicc. Gen.).

Llevat de *malenconia* i *perquisidor*, cap de les formes que inclou el DCVB no són recollides ni al DGLC ni al DIEC. Tampoc no ho són els mots *perquisitor* i *rosolis* que apareixen al DGLC.

5.4. *Les formes sinònimes*

Sols en un cas, el DCVB fa referència com a sinònima a una forma que consta en el DGLC. *Tallarí*, però, no apareix al DGLC ni al DIEC.

TALLARÍ *m.* Cadascuna de les tiretes fetes amb pasta de fideus; cast. *tallarín*.
Sinòn.: *tallarina* (segons Fabra Dicc. Gen.).

6. COMENTARIS DELS AUTORS DEL DCVB SOBRE LES FORMES ADMESES PER FABRA EN EL DGLC

Fins ara s'ha observat que el DCVB introduïa els mots, les definicions o els exemples del DGLC sense fer cap comentari en relació amb la idoneïtat o la manca d'encert de la proposta fabriana.

A continuació es classifiquen els mots que compten amb observacions —majoritàriament de Moll— pel que fa a determinats aspectes de les formes proposades per Fabra. Les observacions afecten la pronúncia, la procedència, les grafies, l'ortografia, les variants de formació, el significat i la inexistència de determinats mots. Alguns comentaris són de caràcter descriptiu; d'altres, en canvi, són de caràcter crític.

6.1. *Comentaris descriptius*

a) Pronúncia

Filòsof i *flato* constitueixen dos exemples de mots dels quals el DCVB comenta la pronúncia: «FILÒSOF (var. *filosof*, *filosop*), -OFA *m. i f.*: [...] Fon.: segons l'accentuació recomanada per Fabra,⁷ *filózuf* (Barc.), *filósof* (Val.), *filózof* (Palma). Però és més freqüent la pronúncia *filuzóf* (Barc.), *filozóf* (Palma). Hi ha les pronúncies dialectals *filozóp* (Mall.), *filózəp* (Eiv.)».

El *Diccionari Aguiló* recull les grafies *filosof* i *filosop*. Vegeu també a Coromines (III, p. 1033-1034) les consideracions que fa sobre l'accentuació d'aquest mot

7. Per bé que al *Diccionari ortogràfic* s'admet amb totes dues tonicitats.

i la defensa a ultrança de la decisió final de Fabra: «FLATO *m.* Fon.: flátu (or., men., eiv.); fláto (occ., val., mall.). El diccionari Fabra posa la forma *flat* amb el significat || 1,⁸ però en realitat a totes les comarques catalanes es diu *flato*, tal vegada per castellanisme».

b) Procedència

El DCVB indica l'origen de determinats mots que són admesos per Fabra en el DGLC: gal·licismes (*placard*, *asservir*, *escobilló*, *fanfara*, *placard*, *plastró*, *saltarella*, *terrina*) o castellanismes (*espadanya*, *mansalva* (a *mansalva*), *panyo*, *quitar*, *rabell*, *recental*), però no fa cap consideració crítica pel que fa a la seva inclusió.

6.2. Comentaris crítics

Els comentaris crítics que apareixen en el DCVB expressen una voluntat de correcció o de substitució (de manera implícita o explícita) dels mots provinents del DGLC.

a) Procedència

En el cas dels gal·licismes, *burgrave* i *vinya* són sancionats. Els comentaris reflecteixen la preferència de Fabra per les solucions franceses.

BURGRAVE *m.* Var. form.: *burgraf*, forma que duen els diccionaris de Bulbena i Vogel, és més conforme amb l'origen alemany del mot (al. *burggraf*) i amb el caràcter de la nostra llengua; però el diccionari Fabra fa prevaler la forma *burgrave*, presa del francès.⁹

VINYA (L'accepció || 1 del diccionari Fabra, que defineix la vinya com a significat l'arbust *Vitis vinifera*, o sia, el cep, és un pur gal·licisme sense vitalitat en la nostra llengua).

De la mateixa manera, el mot *erable* no és considerat un arcaisme, com feien els referents lexicogràfics anteriors, sinó un gal·licisme:

ERABLE *m.* que porten com a antiquat els diccionaris Labèrnia, Martí Gadea, Escrig-Ll., i sense indicació d'antiquat els diccionaris Bulbena, Aladern i Fabra, creiem que no és paraula catalana, sinó un mot pres del francès *érable*, nom de l'arbre *Acer*, de la família de les aceràcies, cast. *arce*.

8. 1. Acumulació molesta de gasos en el tub digestiu.
9. El comentari és calcat del que apareix en la primera edició del DCVB.

Pel que fa als castellanismes, Moll considera innecessària l'admissió dels mots *vereda* i *veu*.

1. VEREDA *f.* (que figura en alguns diccionaris del segle XIX i que és acceptat per Fabra, però és castellanisme inusitat en català, copiat dels diccionaris castellans). | 2. Ordre, avís, que es despatxa per fer saber una cosa a un nombre determinat de llocs propers, especialment de l'autoritat eclesiàstica d'una recctoria a l'altra en un arxiprestat (Fabra Dicc.).

1. VEU *f.* 8. Mot, paraula (accepció admesa per Fabra, però que sembla un pur castellanisme innecessari).

b) Grafies defectuoses o incorrectes

Els mots següents presenten, segons el DCVB, unes grafies defectuoses que cal esmenar:

b.1) Errors en l'ortografia o en les grafies

armini	<i>m.</i> Var. ort.: <i>ermini</i> , <i>hermini</i> (ant.). El 2 s'escriu <i>ermini</i> segons el diccionari Fabra, però pertoca escriure <i>armini</i> segons l'etimologia.
2. cavet* ¹⁰	<i>m.</i> que Fabra Dicc. Gen. posa com a equivalent a <i>escórpora</i> , és una grafia defectuosa: cal escriure <i>cabet</i> , perquè és derivat de <i>cap</i> (V. <i>cabet</i> 2).
empaliar*	<i>v. tr.</i> Guarnir amb domassos, tapissos i altres teles d'ornament; cast. <i>empaliar</i> , <i>emparamentar</i> . Fon.: əmpəliá (or., bal.); ampaliá (occ.). Més vulgarment, əmpələjá (Llofriu, Olot). La forma <i>empal-liar</i> , adoptada en el diccionari Fabra, no respon a la pronúncia moderna ni antiga.
escàlum* ¹¹	<i>m.</i> 2. Peix teleosti de l'espècie <i>Aulopus filamentosus</i> (Men.). En el diccionari Fabra aquest nom de peix apareix escrit <i>escalum</i> ,* forma equivocada.
figa-flor*	<i>f.</i> , grafia adoptada pel diccionari Fabra, per <i>figa flor</i> . (V. <i>figa</i>).
lleva	16. Barra generalment de ferro, posada verticalment a un muntant de porta o de finestra, i que serveix per a subjectar aquest amb l'altre muntant i amb el marxapeu o ampit (or.); [...]. Etim.: derivat postverbal de <i>llevar</i> . En l'accepció 16, sol escriure's <i>lleba</i> * (Fabra Dicc. Gen.); però sembla evident que es tracta de la mateixa paraula que en les altres accepcions, i per altra banda, en el Camp de Tarragona es pronuncia clarament <i>lleva</i> amb <i>v</i> labiodental (cf. Montoliu Voc. Tarr.).

10. L'asterisc indica que el mot no apareix al DIEC amb la grafia indicada.

11. Cf. Coromines (DECat, III, 460), s. v. *escàlem*: «*askálom* a Mallorca (Moll, A=RBB II, 63) i així ho sento als pescadors de Cabrera (1965), *escàlum* com a nom de peix a Menorca (*AlcM*)».

5. molar* o molà*	<i>m.</i> Cetaci semblant al dofi, però molt més gros, de color cendrós o negrenc, amb la boca rodona i un forat al cap per on llança raigs d'aigua [...]. Etim.: si hem d'atendre a la forma castellana <i>pez mular</i> i a la pronúncia <i>mulá</i> amb <i>u</i> , sembla probable que sia derivat de <i>mul</i> , i per tant, la grafia <i>molar</i> i més encara la forma <i>molà</i> adoptada en el diccionari Fabra semblen incorrectes.
2. rabell*	<i>m.</i> Olivera borda (segons Fabra Dicc. Gen.). És forma incorrecta; cal escriure <i>ravell</i> . ^{*12}
rovina	<i>f.</i> Var. ort.: <i>rubina</i> (Fabra Dicc. Gen.). És una grafia que cal rectificar en vista de les grafies antigues i de la pronúncia dels llocs on no es confon fonèticament la <i>b</i> amb la <i>v</i> (cf. BDC, XXIV, 285).
rovinada	<i>f.</i> 1. Riuada violenta i sobtada (Lluçanès, Plana de Vic, Igualada, Urgell, Segarra, Conca de Barberà, Maestrat) [...] Var. ort.: <i>rubinada</i> (Fabra Dicc. Gen.), grafia rectificable (cf. el que diem s. v. <i>rovina</i>).
temptejar (abans escrit <i>tantejar</i>)	<i>v. tr.</i> Sotmetre a prova alguna persona o cosa, per conèixer-la abans d'obrar envers d'ella; fer o dir quelcom per provar l'estat d'algú o d'alguna cosa. Etim.: la forma originària és <i>tantejar</i> , presa del castellà <i>tantear</i> ; la grafia <i>temptejar</i> s'usa des que l'adoptà Fabra Dicc. Gen., per haver relacionat aquest mot amb <i>temptar</i> .
tenell	<i>m.</i> Porció curta de branca que queda a una soca després d'esporgar-la (Berguedà, Plana de Vic); grop de la fusta, segons Fabra Dicc. Gen. Etim.: derivat dim. de <i>ta</i> (occità <i>tan</i>), mat. sign. Caldria escriure <i>tanell</i> ,* com fa el diccionari Bulbena.
tinard	<i>m.</i> 1. Gran bóta de vi a la qual es tira el most procedent de les samals (Empordà). Var. ort. (incorrecta, encara que admesa per Fabra Dicc. Gen.): <i>tinar</i> .*
trunyella	<i>f.</i> 1. Trena de cabells (mall., men.); [...]. Var. ort.: <i>tronyella</i> * (forma adoptada en el diccionari Fabra, però que està en desacord amb la pronúncia viva del mot, car a Mallorca, on es distingeix la <i>u</i> de la <i>o</i> àtona, tothom pronuncia <i>trunyella</i> amb <i>u</i>).
veto	<i>m.</i> que el diccionari Fabra porta amb el significat de <i>vet</i> (art. 1, 1), és un mot que convé més no usar, posat que tenim la forma <i>vet</i> que és més catalana. El francès, anglès i castellà <i>veto</i> és pres directament del llatí <i>vĕto</i> , i segurament per influència d'aquelles llengües modernes va adoptar Fabra la mateixa forma sense adaptar-la al català; però els nostres autors clàssics ja l'havien adaptada en l'edat mitjana, i no sembla lògic menysprear aquesta adaptació.

12. En el DCVB *ravell* remet a *revell*.

b.2) Errades de còpia o d'interpretació

fiball	<i>m.</i> ant. que porten alguns diccionaris catalans i valencians, i que el diccionari Fabra admet, és segurament una errada de còpia per <i>fiblall</i> .
2. trossada	<i>f.</i> Plec d'una cosa trossada, segons Fabra Dicc. Gen.; però és probable que aquesta accepció del mot <i>trossada</i> , considerat com a derivat de <i>trossar</i> , sigui efecte d'una mala interpretació del text de l'any 1621 que hem citat en el 6 de <i>trossada</i> art. 1. ¹³
escolalla	<i>f.</i> Munió d'escolans (Fabra Dicc. Gen.). (Creiem que aquesta forma és error de còpia, per <i>escolanalla</i>).
estripa-sacs	<i>m.</i> Var. form.: <i>estripa-sangs</i> , forma que porta el diccionari Fabra, no sabem si és una errada de còpia per <i>estripa-sacs</i> , o si és una deformació real d'aquest mot en boca del poble.

b.3) Errors en les fonts utilitzades

2. mora	<i>f.</i> 2. 1. En l'accepció 2, o sia, com a nom de peix, apareix escrit <i>móra</i> en el diccionari Fabra, però és degut a la falsa informació de <i>Griera Voc. peixos</i> , on es dona la transcripció <i>mórə</i> amb <i>o</i> tancada, en lloc de <i>mórə</i> que és la vertadera.
---------	---

c) Variants de formació defectuoses o incorrectes

2. cistell	<i>m.</i> Var. form.: <i>Cister</i> ^o . [...]. La forma <i>Císter</i> , [*] amb accent damunt la <i>i</i> , és incorrecta, malgrat haver estat adoptada en el Dicc. Fabra.
terrestritat	<i>f.</i> -Essència o qualitat de terrestre; cast. <i>terrestridad</i> . Var. form. (incorrecta): <i>terrestreit</i> [*] (Fabra Dicc. Gen.).
xindri*	<i>m.</i> que porta el diccionari Fabra com a significat «motlle de fusta emprat en la construcció d'un arc, d'una volta». És una deformació de <i>cintra</i> , que significa la mateixa cosa i sembla ésser forma preferible.

o que no responen a l'ús real:

floronc o floronco	<i>m.</i> Tumor inflamatori que es forma en l'espessor de la pell i termina en supuració. Var. form.: <i>furóncol</i> , forma adoptada per Fabra Dicc. Gen., però que no respon a l'ús corrent de la nostra llengua ni al dels escriptors antics.
-----------------------	---

13. 6. Cadascuna de les peces de roba que formen una endomassada.

d) Males interpretacions semàntiques

embarrar	<i>v. tr. 8.</i> (El significat «refugiarse», que el diccionari Fabra atribueix al mot <i>embarrar-se</i> , és inexacte, fruit d'una mala interpretació del text de la Crònica de Jaume I que hem citat en l'accepció 4). ¹⁴
faisó o faiçó	<i>f.</i> Var. ort.: <i>faiçó</i> i <i>faisó</i> són la mateixa paraula; Fabra Dicc. Gen. fa d'aquestes dues formes dos articles diferents, atribuint a <i>faiçó</i> ¹⁵ les accepcions 1, 2 i 3, i a <i>faisó</i> l'accepció 4; ¹⁶ però aquesta distinció és artificiosa.
faneca	<i>f.</i> Mesura de grans que en certes regions conté vuit almuts i en altres en conté dotze; en el sistema mètric decimal la faneca té una equivalència variable entre 30 i 55 litres [...]. Var. form.: <i>fanega</i> (forma que el diccionari Fabra posa en article a part de <i>faneca</i> , la qual separació és infundada, com ho és la diferència de significat o d'equivalència que senyala entre <i>faneca</i> «mesura de 40 litres» i <i>fanega</i> «mesura d'uns 55 litres»).
2. godallar	<i>v. tr.</i> Dallar (Pou Thes. puer. 60). Porten aquest mot, amb el qualificatiu d'antiquat, els diccionaris Labèrnia i Escrig-Llombart. Els diccionaris Bulbena i Fabra el porten sense qualificar-lo d'arcaic; tenim motius per a creure que l'accepció de 'dallar' aplicada a <i>godallar</i> és mancada d'exactitud.
investir	<i>v. tr.</i> (El significat de 'envoltar amb un intent hostil (una plaça forta, etc.)', que porta el Diccionari General Fabra, sembla atribuïble més aviat a la forma <i>envestir</i> , malgrat de trobar-se documentada la forma derivada <i>investment</i> amb el significat de 'escomesa hostil').
mesurar	<i>v. tr. 6.</i> El diccionari Fabra posa també el verb <i>mesurar</i> amb l'accepció de 'tenir tal o tal dimensió', i porta aquest exemple: «La torre mesura trenta metres del cim a la base». Però creiem que aquesta accepció és inexistent en català, i còpia d'un dels significats del castellà <i>medir</i> i del fr. <i>mesurer</i> . El català en aquests casos diu <i>tenir o fer (tants metres, pams, etc.)</i> .
terrancós, -osa	<i>adj.</i> Ple de terrancs, de branquillons secs (no de terrossos, com diu Fabra Dicc. Gen.).
veral	(Abans escrit també <i>baral</i>). <i>m. 5. pl.</i> «Paratge extraviat, fora de camí» (segons Fabra Dicc. Gen., que documenta aquesta accepció amb la frase: <i>¿On aneu per aquests verals?</i>). Probablement aquesta definició no és correcta; la frase que se cita com a exemple escau bé a l'accepció 4 d'aquest article. ¹⁷

14. «E'ls hòmens embarraren-se en la força hon havia una torra molt bona e albar, e aquel dia matex reteren-se», Jaume I, Cròn. 39.

15. Acció de fer un objecte donant una certa forma a una matèria; forma donada a un objecte així fet.

16. Manera.

17. 4. Indret, contrada; extensió de terra o de poble distinta de les immediates (Empordà, Berguedà, Lluçanès, Plana de Vic, Pla de Barcelona).

1. vistent	<i>adj.</i> Visible, patent; cast. <i>patente</i> . (No sembla exacte el significat de «que atreu la mirada pel seu bell aspecte, color, etc.», amb què apareix definit el mot <i>vistent</i> en Fabra Dicc. Gen.)
xàpol	<i>m.</i> «Càvec sense punta», segons Fabra Dicc. Gen. (definició que ens sembla incompleta, perquè els càvecs són normalment mancats de punta).
1. xup*	<i>m.</i> Cavitat feta a terra, generalment de forma quadrangular, de pocs pams de costat i pocs de fondària, que serveix per a comunicar aigua dins un pou, vi dins un cup, etc. (Barcelonès, Pla del Llobregat); [...]. - (L'equivalència 'aljub', que el diccionari Fabra dóna per al mot <i>xup</i> , és inexacta; per tant, <i>xup</i> no pot traduir-se pel cast. <i>aljibe</i> o <i>cisterna</i>).

e) Mots inexistents o no documentats

3. empiulat, -ada	<i>adj.</i> Enrabiad, segons Fabra Dicc. Gen. (És una accepció que no hem trobat documentada en cap altre lloc).
falb, ¹⁸ falba	<i>adj.</i> De color gris fosc (Barc.). (El significat d'un color entre roig i groc com el leó», que dóna el diccionari Fabra, concorda amb l'etimologia, però no amb l'ús real del mot).
oliban	<i>m.</i> Encens, segons Fabra Dicc. Gen. (És un mot inexistent, format a base d'una paraula castellana mal accentuada <i>olibano</i> en lloc de la forma correcta <i>olibano</i> . (Vegi's l'article següent). ¹⁹
rapir	<i>v.</i> que Labèrnia-S. Dicc. porta amb el significat de «raptar» i Fabra Dicc. amb el de «prendre amb violència a algú alguna cosa, arrabassar», és un mot que no hem vist usat en català parlat ni escrit.
resipiscància	<i>f.</i> (inusitat, encara que acceptat pel diccionari Fabra) -Acció de tornar a la raó, al bon camí; penediment.
1. sicard o sicart	<i>m.</i> que apareix traduït per <i>Pygargus</i> en Pou Thes. Puer. 45, per «Aucell, o cabra semblant a la dayna: Pygargus» en Torra Dicc., per «mena de cabra muntesa semblant a la daina y que té les anques blavenques, pigargo» en Labèrnia-S. Dicc., per «espècie de cabra y també de falcó, pigargo» en Saura Dicc., per «algazel, espècie de chevreuil, pigargo» i per «au, falcó» en Bulbena Dicc., i per «pigarg» en Fabra Dicc. Però segons Corominas DECast, iv, 56, es tracta d'un mot inexistent en català, que va ésser copiat d'un diccionari a l'altre des que Pou, interpretant malament un text medieval on figura la grafia <i>siquart</i> , cregué que aquesta forma significava una mena de <i>gatzela</i> .

18. Cf. Coromines (DECat, iii, 852) «nom de color de cavalls i muls».

19. *Olibani* o *olibano* *m.* ant. Encens mascle; cast. *olibano*. *Olibani* e altres medicaments, Cauliach Coll., ll. iv, d. 2a, c. 2. Sien confegides ab goma storace, ço és, goba, e *olibano*, ço és ensens blanc, Tres. Pob. 16. Etim.: del llatí medieval **olibanu**, procedent de l'àrab al-lubān, mat. sign.

tocom	<p><i>m.</i> Lloc, indret (segons Fabra Dicc. Gen.). Aquest mot hauria d'esborrar-se del diccionari normatiu, perquè en realitat no existeix. Vogel Dicc. va ser el primer que li atribuï el significat de 'lloc' («Ort, Punkt»). Labèrnia-S. Dicc., en canvi, posà <i>tocom</i> com a pronom indefinit amb el significat de «algo, quelcom» (encara més absurd que l'altre). El mot <i>tocom</i> fou inventat inconscientment per un o alguns escriptors (Guerau de Liost, Carner, Ruyra), que sentiren dir a la gent del nord de Catalunya frases com «anar ontocom», «venir d'ontocom», i les interpretaren com si fossin «anar a un tocom» o «venir d'un tocom» (puix que l'adverbi <i>ontocom</i> es pronuncia <i>untukóm</i>, amb una síl·laba inicial <i>un-</i> que es pot confondre amb l'article indefinit).</p>
-------	--

f) Aspectes flexius

frèvol	<p><i>adj.</i> Mancat de forces; flac, sens vigor. Var. form.: el diccionari Fabra admet la forma femenina <i>frèvola</i>; però tots els textos antics proven que <i>frèvol</i> és adjectiu d'una sola terminació.</p>
salpetra	<p>(i ant. <i>salpedra</i>). <i>f.</i> Salnitre. (Bulbena i Fabra Diccs. porten la forma <i>salpetre</i> i la donen com a masculina, cosa que no sembla respondre a la realitat).</p>
taüt	<p>1. f. Caixa de morts (pir-or., or., val., eiv.) [...] Gènere: sembla que en algun lloc s'usa <i>taüt</i> com a masculí, i aquest és el gènere que Fabra Dicc. Gen. li atribueix; però tant en els documents antics autèntics com en els pobles valencians i eivissencs on hem sentit usar vulgarment aquest mot, l'hem sentit com a femení, i els seus derivats intensius són <i>taüteta</i> i <i>taütota</i>.</p>

7. APORTACIONS LÈXIQUES DEL *DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA AL DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR*

Des d'un punt de vista de composició lèxica, cal destacar la incorporació al DCVB, en relació amb el DGLC, de termes (i sovint d'accepcions) de llenguatge d'especialitat: noms d'animals (*marsui*²⁰ i *museta*);²¹ en particular ocells (*bec-gros*, *boscaler*, *engaliador*, *pàssera*, *picafigues*, *picapedrell* i *xerraire*). I especialment noms de plantes: *baladre*, *botó*, *brancadella*, *bufallums*, *búgula*, *buixol*, *calambuc*, *cambró*, *candeler*, *candelera*, *caragolera*, *estanyera*, *fulla (fulles de Santa Maria)*, *giroflé*, *granís*, *gratabous*, *juliana*, *làrix*, *llampúdol*, *llenega (llenega blanca)*, *llengua*, *llentisclera*, *lliri (lliri de Florència)*, *meravella*, *mocosa*, *ou (ou del diable)*,

20. *m.* Cetaci del grup dels delfins, de l'espècie *Delphinapterus leucas* (Fabra Dicc. Gen.).

21. Peix teleosti del gènere *Siphonostoma*, de 20 a 30 cm de llarg (Fabra Dicc. Gen.).

pagerès, pampa, pebrassa, pipa, pollerenca, safrà i vellut; com també alguns neologismes: *cassetó*²² (arquitect.) i *trona*²³ (miner.).

En tots els casos, les adaptacions de les definicions que fa el DCVB o són inexistents o molt reduïdes, llevat dels mots *búgula, buixol, calambuc, candeler, caragolera, llenega blanca, llengua, lliri (de Florència), meravella, pollerenca i xerraire*, que presenten canvis més significatius. Per exemple:

Mot	DCVB	DGLC
2. buixol	<i>m.</i> 1. Rosella borda (Fabra Dicc. Gen.).	Herba rizocàrpica de la família de les ranunculàcies (<i>anemone nemorosa</i>), de fulles exclusivament radicals, peduncles proveïts d'un involucre amb folioles semblants a les fulles, i flors amb els tèpals blancs, roses o liles.
meravella	<i>f. b.</i> Planta de l'espècie <i>Impatiens balsamina</i> (Fabra Dicc. Gen.).	Balsamina.
pollerenca	<i>f.</i> Nom de diferents bolets, sobretot el <i>Clitocybe infundibuliformis</i> , el <i>Cortinarius collinitis</i> i el que també s'anomena <i>alzinoi</i> (Fabra Dicc. Gen.).	Agaricaci comestible, de barret planoconvex (<i>Cortinarius collinitis</i>). Alzinoi.
xerraire	<i>3. m.</i> Ocell de l'espècie <i>Coracias garrula</i> (Fabra Dicc. Gen.).	Ocell semblant a la garsa, de plomatge verd i blau (de <i>Coracias garrula</i>).

8. LA IMPORTÀNCIA DEL DICCIONARI AGUILÓ

Un nombre destacable de mots que apareixen al DGLC són extrets del *Diccionari Aguiló*, com s'indica en el DCVB. De fet, en la mateixa introducció del DGLC s'explica: «En la redacció del DICCIONARI s'han tingut al davant un gran nombre de diccionaris catalans i d'altres llengües (principalment el de l'Acadèmia espanyola, el de Hatzfeld i Darmesteter i el de Webster), els reculls lexicogràfics publicats (Diccionari Aguiló, Butlletí de Dialectologia Catalana, etc.)» (Fabra, 1932, p. vii). Per tant, ja que el *Diccionari Aguiló* fou utilitzat per a la redacció del DGLC, seria interessant d'estudiar-ne l'aprofitament.

22. Cadascun dels buits quadrats, polièdrics, sovint emmotllurats, practicats com un adorn a un sostre o volta (Fabra Dicc. Gen. Addenda).

23. Substància blanca o groguenca, de gust alcalí, combinació de carbonat i bicarbonat de sodi, que es troba formant dipòsits i incrustacions a les vores de certs rius, fonts, etc. (Fabra Dicc. Gen.).

El DCVB, que també va incloure amb escreix mots i informacions del *Diccionari Aguiló*, es limita a indicar la introducció en el DGLC de dades provinents d'aquest repertori lexicogràfic (per exemple, *dosar*, *macell*, *malginy*, *malreaptós*, *samuga*, *socarrencs*, *tempestívol*, *-ívola*, *terrenyar*) tant si es tracta de formes antigues (*demor*,²⁴ *llagrimall*)²⁵ com dialectals (*engerbir-se* (*v. refl.* Enfredorar-se, enrampar-se de fred (Åger, ap. Aguiló Dicc.)); *gruat* (*adj.* 2. Passat, covat (parlant de guisos) (Empordà, ap. Aguiló Dicc.; Fabra Dicc. Gen.)) o emprades pels literats (*terratrèmer*).²⁶

L'ús del *Diccionari Aguiló* suposa també la introducció de formes equivocades, que poden ser errades tant d'aquesta obra com del mateix DGLC. Es tracta dels termes següents, que es presenten classificats d'acord amb quatre tipologies:

a) Errors d'interpretació

ESVORALL *m.* que el diccionari Aguiló posa i el diccionari Fabra admet amb el significat de «esvorell, tros, mica», és una errada d'interpretació; el mot verader és *esborrall*, que figura en el Canigó: «De fera, d'home i d'arbre sols queden esborralls».

FALLIÓ *f.* ant. Falliment; falta. Var. ort.: [...] *fallior* (grafia adoptada pel diccionari Fabra, és incorrecta, com és inexacte el significat de «desfallecimiento» que dona a *fallió* el diccionari Aguiló i el de «defallior» que li atribueix el diccionari Fabra traduint la versió d'Aguiló).

LLATZERAT, -ADA *adj.* ant. Afligit, ple de mals; cast. *lacerado*. Del seu nom [de St. Llätzer] los plagats e afligits porten nom de llatzerats, Cartoxà III, 55 vº (ap. Aguiló Dicc.). (L'accepció «que pateix el mal de sant Llätzer», que trobem en el diccionari Fabra, és segurament efecte d'una mala interpretació del text citat per Aguiló).

LLEVANTS *m. pl.*, que el diccionari Saura porta amb el significat de «clamàstechs» i que apareix en el diccionari Labèrnia-Salvat amb la forma *llevans* i en el diccionari Fabra com a plural de *llevant* amb el significat de «llevés», creiem que és una falsa interpretació del mot *llévens*, escrit *llevans* (=llévans) en algun document antic: *Llevans de ferro*, doc. a. 1650, ap. Aguiló Dicc.

RAFEGA *f.* Tongada, passada; cada cop que es fa o que passa una cosa que va a intermitències (Empordà, Pla d'Urgell, Penedès, Camp de Tarr.); cast. *racha*. [...] «Ja han passat dues rafegues de senyors que anaven a St. Miquel del Fai»

24. *m.* ant. Acte de demorar o aturar a un lloc. Si bé defora la ciutat fan lur demor, Serradell, a 4 v. o. (ap. Aguiló Dicc.). Aquest mot ha estat inclòs en el diccionari Fabra.

25. *m.* Llagrimer. (Forma documentada en el segle XIV, segons Aguiló Dicc., i adoptada per Fabra en el seu *Diccionari general*.)

26. *v. intr.* Tremolar la terra (mot usat per J. Verdaguer segons Aguiló Dicc., i acceptat per Fabra Dicc. Gen.).

(Centelles, ap. Aguiló Dicc.). En aquesta frase, el mot *rafega* és interpretat per Aguiló com significant 'colla', i d'aquí ve que Fabra Dicc. Gen. hagi posat *rafe-ga* traduint-lo simplement per «colla», traducció massa general i poc exacta.

TERRANC o TARRANC *m.* 4. Terròs empedreït, segons Fabra Dicc. Gen.; però probablement això és una interpretació insegura de l'accepció «terròs» que el Diccionari Aguiló atribueix equivocadament al mot *terranc* dels textos d'Eiximenis citats més amunt (|| 1).

b) Errors gràfics

2. FALÇAT *m.*, que el diccionari Aguiló porta com a mot valencià amb el significat de «manejo de hierba», i que ha estat acceptat pel diccionari Fabra, és segurament una errada per *falcat*, que és el vertader mot usat a València en el sentit indicat.

GUEIXAR *v. intr.* Goixar (Aguiló Dicc.; Fabra Dicc. Gen.). Etim.: sembla una falsa grafia de *guaixar*; no es troba sinó en el diccionari Aguiló, i d'allà l'ha pres Fabra posant-lo en el seu Diccionari General, segurament sense motiu.

POTENTOLA *f.* Peu de Crist i plantes congèneres, segons Fabra Dicc. Gen. «Hierba silvestre de hojas pequeñas que hiede mucho cuando verde» (Aguiló Dicc.). Etim.: probablement error de còpia per *potentila* (= *potentilla*).

REVOLTÍ *m.* 2. Trebolí, remolí de vent (occ., segons Aguiló Dicc., d'on ho prengué el diccionari Fabra; però sembla que és una errada de còpia per *revolvi*).

TERREJANT *m.* «*Terrajans*: la gent de mar anomena així als qui treballen la terra» (Aguiló Dicc. VIII, 63). Probablement aquest mot, acceptat per Fabra Dicc. Gen., és una falsa còpia de *terrasans* (= terrassans).

1. TROSSA *f.* 5. Massa formada cargolant la cabellera de manera que resti recollida (segons Fabra Dicc. Gen.). Probablement aquesta accepció és deduïda d'aquest text medieval: It. unes trosses de cabells rossos, doc. a. 1430 (Aguiló Dicc.). No seria estrany que aquest *trosses* fos una falsa lectura per *tresses*.

c) Reconstruccions errònies

GUEIX *m.* Goix, segons Fabra Dicc. Gen. (Aquesta forma sembla esser una reconstrucció falsa damunt el verb *gueixar* que porta el diccionari Aguiló).

d) Acepcions falses

TOÍS, TOÏSSA *m. i f.* 2. (segons Fabra Dicc. Gen., *toís* en sa forma de plural *toïssos* significa «llana que resulta de tondre un moltó o una ovella». És una accepció falsa, efecte d'haver prestat fe a Aguiló quan diu: «toyços: pells de toïssa, 1430»).

9. CONCLUSIONS

Aquest repàs pels mots provinents de l'obra fabriana, especialment el DGLC, que van ser inclosos al DCVB aporta diverses informacions que fan referència a tres àmbits:

a) la metodologia emprada per Alcover, i especialment per Moll, pel que fa a la inclusió de termes en el seu repertori lexicogràfic; b) la metodologia emprada per Fabra en relació amb la incorporació de mots al DGLC, i c) de retruc, el manteniment o canvi de les propostes fabrianes del DGLC en l'actual referent lexicogràfic de l'Institut d'Estudis Catalans.

Pel que fa al primer aspecte, els comentaris de Moll ratifiquen els objectius del DCVB: una obra que pretén de reflectir l'ús real de la llengua, d'una banda, i la llengua antiga, d'una altra; d'aquí els comentaris relacionats amb la vitalitat o la manca de vitalitat d'un terme (cf. *vinya*), les pronúncies populars (cf. *boà*), l'admissió de pronúncies dialectals (cf. *filòsof*), les formes usades pels escriptors (cf. *aurèola*). El DCVB aporta també la novetat que no es limita a reproduir la informació d'altres diccionaris, sinó que, quan pertoca, l'adapta formalment, qüestiona determinades solucions, en fa un comentari crític o expressa el seu parer en relació amb la idoneïtat²⁷ o l'oportunitat d'una grafia o d'un mot i justifica les opcions preses. Aquest aspecte és innovador, com també l'explicitació de les fonts d'on obté els materials. *Grosso modo*, els canvis que Moll aplica en algunes de les definicions dels termes que pren del DGLC tenen caràcter sistematitzador i homogeneïtzador, en consonància amb el procediment general que aplica al DCVB.

Pel que fa al segon aspecte, Fabra, en redactar el DGLC, repeteix la tradició lexicogràfica que suposava reproduir solucions d'altres diccionaris; entre altres, Escrig-Llombart, Martí Gadea, i sobretot Aguiló, del qual extreu força informació, i, com detecta Moll, en reproduceix errors gràfics i accepcions falses, copia mots inexistents i fa interpretacions incorrectes. Quant a les opcions gràfiques, s'ha vist que aquestes no sempre es basen en l'etimologia (cf. *armini*) ni en les pronúncies antigues o modernes (cf. *empaliar*).

En relació amb el tercer aspecte, el DIEC no inclou alguns dels mots del DGLC que Moll qüestiona gràficament (cf. *cabet*, *trunyella*, *tinard*, *ravell*, *molar* (*molà*), *terrestreitat* o *cintra*) i opta pels que es proposen en el DCVB. En deixa, però, d'altres (cf. *tenell*) i fins i tot admet formes dobles, com ara *rovina* / *rovina-da* i *rubina* / *rubinada*, *tantejar* / *temptejar* i *furóncol* / *floronco*, tot remetent,

27. Vegeu, per exemple, el comentari que apareix en l'entrada SIMOLSA: («millor escrit CIMOLSA, que és la forma adoptada en la segona edició del Diccionari Fabra). f.».

tanmateix, les segones a les primeres.²⁸ En canvi, sembla que a causa del seu origen llatí, el mot *vet* remet a *veto*. Quant als significats, repeteix la definició «refugiarse» del mot *embarrar* i copia també el significat de *vistent* i l'exemple de *veral*. Considera, com Fabra, que *faisó* i *faiçó* tenen accepcions diferents; només incorpora la forma *faneca* i no *fanega*, que Coromines (DECat, III, 875) troba a l'Alt Aragó i a Bielsa; reproduïx del DGLC, pel que fa a *investir*, el significat de 'envoltar amb un intent hostil (una plaça forta, etc.)', i a *mesurar*, repeteix el significat de 'tenir tal o tal dimensió', juntament amb l'exemple: «La torre mesura trenta metres del cim a la base». Com és sabut, en els darrers temps aquesta opció ha rebut certes crítiques.

Per contra, el DIEC sols rectifica els significats de *xàpol* i de *terrancós*. Quant a la flexió, manté el femení de *frèvol*²⁹ i considera *salpretre* i *taüt*³⁰ com a masculins. Finalment, pel que fa als mots inexistents o no documentats, el DIEC reproduïx *empiulat*, *-ada*, *falb falba*, *olíban* i *rapir*³¹ i defineix el fantasma *tocom*.³² «En el llenguatge poètic, lloc, indret». Totes aquestes decisions mostren l'estreta connexió, quant a transvasament de dades, entre el DGLC i el DIEC i l'adopció, per part d'aquest darrer, d'un minsa actitud crítica.

S'ha constatat, d'altra banda, la notable influència del *Diccionari Aguiló* en el DGLC. Un aspecte que cal explorar en futurs treballs no és sols la vàlua de l'obra de Marià Aguiló sinó les aportacions que va fer tant al *Diccionari general de la llengua catalana* com al *Diccionari català-valencià-balear*, les quals van ser moltes més de les que en un primer moment es pot pressuposar.

28. Tanmateix, cf. Coromines (DECat, iv, 51), «també s'ha usat *furóncol*, forma mixta entre la llatina i la pròpiament catalana *floronco*».

29. Coromines (DECat, iv, 203) avala la forma femenina, tot exposant: «Així ho exposa perfectament Fabra quant a *frèvol* i tots ells [es refereix als autors que cita prèviament] en la seva *Gramàtica* anorreament anticipadament el soberg desmentiment d'*AlcM*».

30. Vegeu *taüt* a Coromines (DECat, viii, 356): «És justa l'observació d'*AlcM* que el gènere femení ha predominat sempre, i ara encara en el terreny popular i dialectal».

31. Vegeu Coromines (DECat, vii, 111): «Ell [referint-se a Carles Riba] també és el que devia recomanar d'incloure *rapir* 'prendre amb violència, arrabassar' en el *DFa*. que ha restat sense èxit (com reconeix *AlcM*).».

32. Mot fantasma, fruit d'una mala interpretació de l'adv. indefinit dial. *ontocom* 'a qualsevol lloc', del ll. *undecum(que)* 'de qualsevol lloc' (vegeu Dolç, 1986) i Coromines (DECat, viii, 526-527): «és encertat, justíssim, ben conegut, i suficient, el que diu d'aquest mot fantasma *AlcM*; [...] valdria més esborrar-lo del tot del *DFa*., car tampoc no és exacte que tingui real existència dialectal, i els mateixos escriptors que l'havien usat hi renunciaren, en adonar-se del malentès que havia donat naixença un terme tan superflu i inútil. Només el prestigi dels admirables Ruyra i Carner, que l'usaren en llurs anys juvenils, i l'alt respecte que inspiraven i mereixien, fou causa de la tolerància que se li va atorgar».

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de B. (1930, 1935). *Diccionari català-valencià-balear*. Vol. I i II. Palma: Imprenta de Mn. Alcover.
- (1962-1968). *Diccionari català-valencià-balear*. Palma: Moll.
- DECat = COROMINES, Joan (1980-2001). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial.
- DOLÇ, Miquel (1986). «Carles Riba o la responsabilitat lingüística». A: *Actes del Simposi Carles Riba: Barcelona, 17-19 d'octubre de 1984*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 25-46.
- FABRA, Pompeu (1912). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Tipografia L'Avenç.
- (1917). *Diccionari ortogràfic*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1920). *Converses filològiques*. Primera sèrie. Barcelona: Regina.
- (1932). *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona: Llibreria Catalònia.
- PEREA, Maria-Pilar (2018). «La presència del *Diccionari català-valencià-balear* en l'obra de Joan Coromines». *eHumanista: Journal of Iberian Studies*, núm. 14, p. 398-412.